

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

47. De fraude in emptione ratione iniusti pretij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

vt, ablata villicatione, haberet, vnde viueret, media mala, sed
 apta excogitauit, nempe remittere debitoribus domini sui par-
 tem debiti, quod quidem ei non licebat: fuit in hoc astutus:
 quamuis quia illum finem fecit sibi vltimum, dum postpositum
 diuinum praeceptum, non defraudandi ipsius consecutionem,
 fuit etiam prudentia carnis, quia finis fuit malus. Astutia autem
 solum est in excogitandis medijs: ipsorum verò executio ad
 dolum, cum verbis, ad fraudem, cum operibus fit, perinet. Eff
 autem fraus ex suo genere peccatum mortale, & de facto est
 peccatum mortale, nisi excuserur duplici causa; aut quia ma-
 teria est leuis; vt, qui fraudem facit in baiocco vel quartino,
 aut, licet sit in magna quantitate, tamen non fuit intentio de-
 fraudandi; tunc enim, cum ignorantia interfuit, excusatio est
 peccati: tamen cum primum veritas cognita fuerit, tenetur,
 qui fraudem commisit, reddere quod per fraudem accepit;
 aliter peccat mortaliter, ac si intentionem habuisset, & manet
 obligatus ad restituendum. Prudentia carnis & astutia mor-
 tale peccatum sunt, cum circa finem, vel media, quae mora-
 lia sunt, versantur, alia sunt venialia. De his vide S. Thom. 2.
 2. q. 55.

De fraude in emptione, & ratione iniusti pretij.

C A P V T XLVII.

Quia fraus praecipue in emptionibus & venditionibus
 committitur, ob id, in particulari de his aliqua tractan-
 da sunt; cumque multipliciter proueniat fraus in his con-
 tractibus, prima radix est, ratio pretij. In cuius gratiam no-
 tandum est, iustum in pretio esse duplex.

Vnum est legitimum, & hoc est, quod lege aliqua taxatum
 est & definitum.

Alterum est naturale, quod nulla lege est taxatum, sed iux-
 ta rei valorem. Valor autem hic dupliciter sumitur.

Vno modo à communi estimatione bonorum mercato-
 rum: tantum enim valet res, quantum communiter tali lo-
 co & tempore aestimatur, vt habetur leg. pretia. ff. ad leg.
 Falcid.

Altero modo, cum non est res, quae communiter vendatur
 arbitrio mercatoris alicuius prudentis & intelligentis, vt ha-
 bet Syllu. verb. emptio. §. 7. De vtroque isto iusto, tam legitimo,

quam

quàm naturali, loquitur Arist. lib. 5, ethicor. cap. 7. Est autem inter hæc duo pretia duplex discrimen.

Alterum est, quòd pretium legitimum consistit in indiuisibili: cum enim sit taxarum lege, vnum & idem est: at naturale non sic; nam non semper communis aestimatio, aut arbitriũ prudentium in vno & indiuisibili pretio conformatur, sed hi pluris, illi minoris aestimant, licet sit in medico differentia, iuxta pretij quantitatem: vnde solent Doctores communiter pretium naturale diuidere in tres partes, in rigidum, medium & infimum. Rigidum est summum, quod in communi aestimatione, vel iudicio mercatorum inuenitur; vt, si vnus diceret, valet centum, alter nonaginta quinque, tertius nonaginta, centum esset rigidum; infimum, quo minus non aestimatur. Inter hoc vtrumque medium est. Omnia ista dicuntur pretia iusta; nec est fraus, modò rigidum, modò infimum, eodem loco & tempore pro re vna exigere, & accipere.

Alterum discrimen est, legitimum pretium manet immobile, nec variatur per augmentum vel diminutionem; at verò naturale variatur. Sunt enim aliquot causæ, quæ variant iustũ pretium naturale.

Prima causa est, copia vel inopia mercium. Cum enim copia multa est mercium, tunc minuitur pretium, quod ante erat iustum, & ex copia fit iniustum; nam iustũ minus est iam. Contra verò, cum est magna inopia mercium, augetur iustum pretium: sed hæc causa intelligitur, cum non interuenit fraus: nam solent mercatores duo vel tres conuenire, & facere monopolium, emendo omnes merces nundinarum, aut abscondentes eas, vt inopia appareat, & augeatur pretiũ; tale autem augmentum est iniustum, & est obligatio ad restitutionem.

Alteri causa, copia, vel inopia emptorum. Cum enim multi sunt emptores, tunc crescit pretium; cum verò pauci, minuitur: nam multitudo emptorum inopiam inducit mercium; inopia verò copiam. Ad hanc causam reducitur aliqui casus.

Primus est, Caietan. verb. emptio. Ea, quæ veniunt sub hasta, vel à proxeneta, vilius possunt emi, quam valeant communiter illa in officina mercatorum: vnde, quod valet centum, potest emi sexaginta, & minoris, dummodò non sit fraus: nam aliqui solent rogare coemptores, ne emant, aut

imponant pretium, vt ipsi vilius emant; hoc autem non licet.

Rursus, etiam potest carius vendi, cum emptores inter se certant augendo pretium, dummodo non sit etiam fraus, vt venditor secretò emptores supponat falsos ad augendum pretium.

Alter casus est, Syluest. verb. emptio. §. 8. cum aliquis mercenarius non habet aliquem, qui conducatur ipsum, & rogat aliquem, vt saltem dimidio pretio, quam alij soleant dare, ipsum conducatur, tunc licitè potest hoc fieri.

Tertia causa est, modus emendi. Vilius enim emuntur merces, quæ simul in magna quantitate emuntur, quam quæ per partes.

De regula fraudis ratione iniusti pretij.

CAPVT XLVIII.

Constituto iam, quid sit iustum pretium, oportet nunc aduertere res esse in duplici differentia. Quædam ad vitæ necessitatem, quales sunt, quæ ad victum, vestitum, & huiusmodi spectant: quædam pertinent ad vitæ delectationem & ornatum, vt gemmæ, pretiosi equi, statuæ, canes, accipitres, & alia huiusmodi.

Sit ergo prima conclusio. Res ad vitæ ornatum seu delectationem pertinentes, non habent pretium naturale certum, sed tantum possunt vendi, quantum potest venditor extorquere, citra fraudem vllam: vnde non est iniustitia, accipere quatuor millia aureorum pro statua antiqua, pro gemma, pro alia simili re, dummodo talis sit res, qualis venditur. Ista est Soto lib. 6. de iustitia. q. 2. ar. 3. in fine.

Secunda conclusio: Excedere iustum pretium, siue legitimum, siue naturale, scienter, est mortale, obligans ad restitutionem, cum est notabilis excessus; & hoc tam in venditione quam in emptione: vnde, qui vilius iusto emit; aut, qui carius iusto vendit, peccant & obligantur restituere. Aduerte tamen, quòd non semper in exteriori foro compelletur venditor, vel emptor reddere quod accepit, sed cum est iniustitia infra aut supra medietatem iusti pretij; puta, qui emit quatuor, quòd valet decem; aut, qui vendit sexdecim, quòd valet decem: tunc enim rescinditur iste contractus iure ciuili, Cod. de re-

scin-